

УДК 159.9.072.432

ХАРАКТЕРОЛОГІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: КОНТАКТНА ПСИХОДІАГНОСТИКА

Віталій Шимко

доктор психологічних наук, професор кафедри психології,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»,
вул. Сухомлинського 30, м. Переяслав-Хмельницький,
Київська обл., Україна, 08401
shymko@outlook.com

АНОТАЦІЯ

У статті викладено результати дослідження синтаксичних, семантичних і сюжетних особливостей усної мовленнєвої діяльності як ідентифікаційних критеріїв для з'ясування характерологічних відмінностей україномовних і російськомовних об'єктів контактної психодіагностики. Описано зв'язок між механізмами психологічного захисту, як структурними складовими характеру, та агенсними і неагенсними мовленнєвими конструкціями, внутрішніми і зовнішніми предикатами. Локалізовано та описано сюжети усних наративів, притаманні представникам різних типів характеру.

Ключові слова: *характер, механізм психологічного захисту, мовлення, контактна психодіагностика, агенс, предикат, сюжет, наратив, перемовини.*

Вступ

Традиційно актуальне питання щодо прикладних засобів психодіагностики індивідуальних відмінностей з метою поведінкового прогнозування набуває зростаючої важливості та ексклюзивної специфіки в сучасних цивілізаційних умовах. Екстенсифікація інтерперсональних комунікацій, в усіх без виключення сферах життєдіяльності, закономірно супроводжується зменшенням їх інтенсивної характеристики, іншими словами – якісної сторони. Це зумовлює постійне зростання попиту на психодіагностичний інструментарій, який дозволяє достовірно прогнозувати вплив «людського фактору» за конкретних умов. При цьому збільшується інтерес щодо, так

званих, контактних засобів, оскільки застосування класичних діагностичних заходів (біографічне інтерв'ю, лабораторний експеримент, тестування тощо) часто є або неможливим, або недоцільним (наприклад, ситуація комерційних перемовин).

«Контактна психодіагностика (contact profiling) – це складання психологічного портрету особистості в процесі безпосередньої взаємодії з нею» (Белянін, 2004: 197). Така діагностика може здійснюватися (та, як правило, здійснюється) впродовж контакту, що відбувається за межами стандартизованих умов психодіагностичних процедур. Тому одним з повноцінно придатних та оперативно (у сенсі – «тут-і-зараз») доступних методів психодіагностики в рамках широко спектру контактної взаємодії є – аналіз продуктів діяльності.

Метою даної публікації є викладення узагальнення наших спостережень щодо синтаксичних, семантичних і сюжетних особливостей усної мовленнєвої діяльності (далі – мовлення) представників різних типів характеру. Зауважимо, що зазначені спостереження є частиною авторського методологічного та диференційно-психологічного дискурсу щодо структурно-динамічного розуміння онтології характеру, як ієрархічної сукупності *его*-захистів або механізмів психологічних захистів (далі – МПЗ), в межах теоретичної концепції, запропонованої В. Райхом (2000).

Розгортання вказаного авторського дискурсу є результатом системно впорядкованих дослідницьких заходів, що тривають з 2005 року та на даний час опираються на експериментальну вибірку, яка нараховує понад дві тисячі україномовних та російськомовних респондентів (52% і 48%, відповідно). Застосовані теоретико-психологічні та методологічні засади, методи і методичні прийоми фіксації, обробки та інтерпретації емпіричних даних, а також інші характеристики зазначених вище дослідницьких заходів – викладені нами в попередніх публікаціях (Шимко, 2007, 2009, 2010а, 2010b, 2010c). Одним із прикладних завдань описуваної дослідницької роботи є розробка і вдосконалення засобів контактної психодіагностики в інтересах ефективного психологічного впливу в комунікативних ситуаціях із широким спектром змістовних, процедурних, мотиваційних, цільових та інших характеристик контактної взаємодії.

Методи та методики дослідження

Теоретико-методологічна складова актуального дослідження пов'язана з особливостями авторської теоретичної моделі диференційної характерології об'єкта контактної психодіагностики (Шимко, 2010b). Як зазначалось, ця модель є результатом систематизації та системно-структурного розвитку відповідних поглядів В. Райха (2000). Принципова відмінність нашого підходу полягає в побудові такого структурного уявлення щодо характерологічного поля, яке зумовлено чотирма, описаними В. Райхом, «чистими» (загостреними) типами характеру (рис. 1), проте включає, запропоновані нами, вісім «змішаних» варіантів. При цьому райхіанські характери нами первісно відібрано за ознакою їх емпіричної поширеності та згруповано в діалектично-протиставлені пари відповідно за взаємовиключною дією МПЗ.

Розкриваючи структурну онтологію характерологічного поля, ми опирались на положення В. Райха щодо системоутворюючого чинника будь-якого характеру, яким є – ієрархічне домінування того або іншого *его*-захисту (*провідний* МПЗ). Водночас, поряд із провідними МПЗ, ми конкретизували *допоміжні* МПЗ та емпірично дослідили «змішані» характери, у тому числі у порівнянні з «чистими». При цьому, ми ввели семантично нейтральні відповідники клінічним назвам характерів за В. Райхом, з огляду на те, що змістовно-цільова спрямованість наших досліджень виходить за межі медико-психологічного контексту та не включає патопсихологічної експериментальної складової (рис. 1).

Нами було з'ясовано, що ієрархічна комбінація провідних та допоміжних *его*-захистів формують «змішані» типи характеру (рис. 2), які поряд із загальними рисами (для кожної групи характерів) містять автономні унікальні (в сенсі особливостей внутрішньої психологічної динаміки та зовнішньої поведінкової активності) властивості. Тобто «змішаний» тип є самостійною структурно-онтологічною одиницею характерологічного поля та не може бути редукованим до варіативного різновиду «чистого» типу, а отже потребує як теоретичної диференціації, так й практичного розпізнавання.

Рис. 2. Структурна онтологія характерологічного поля

«Стандартний список складається з 16 позицій, які представлено у вигляді бінарних змінюваних... Параметри, що увійшли у список, мають важливу властивість – вони є взаємозалежними та можуть бути присутніми у тексті в будь-якому наборі. Індивідуальна світоглядна картина людини може бути виокремлена з його текстів, формалізована та представлена у вигляді «карти», як унікальна комбінація текстових параметрів» (Новікова-Грунд, 2014: 89). Вказаний інструмент було застосовано як засіб формалізації і систематизації досліджуваного мовлення. В даному випадку ми не ставили за мету вивчити екзистенційний світоглядний зміст, натомість зосередились на перевірці гіпотези щодо наявності у представників різних типів характеру сталих відмінностей мовлення, які були б придатними для прикладних цілей контактної психодіагностики.

Для цього з нашої експериментальної вибірки було відібрано 160 респондентів (по 20 представників кожного «змішаного» типу характеру). Віковий діапазон досліджуваних склав – від 24 до 58 років; квота жінок – 31,25%, за критерієм рідної мови –

точно порівну. При цьому окремо досліджувалось мовлення респондентів в рамках біографічного нарративного інтерв'ю (далі – наратив), а також під час виконання досліджуваними тренінгової вправи, яка моделювала ситуацію ведення бізнес-перемовин та передбачала необхідність здійснення психологічного впливу на співбесідника (тренінгова вправа відпрацьовувалась в парах) шляхом застосування в діалозі спонтанної аргументації (далі – перемовини). Наративні перемовини здійснювались рідною мовою респондентів.

З одного боку, біографічний наратив передбачає мовленнєве продукування того світоглядного змісту, який є пов'язаним з суб'єктивно-історичним аспектом *его*. В свою чергу, відповідно до позиції В. Райха, «характер полягає в хронічному викривленні <механізмами психологічного захисту> *его*, яке можна назвати ригідністю. Це – основа сталої характерної моделі поведінки людини. Сенс такої поведінки – захист *его* від зовнішніх і внутрішніх небезпек» (Райх, 2000: 161). Таким чином, в нарративному мовленні різних типів характеру є логічним очікувати «сліди» відповідних викривлень. З іншого боку, мовлення в межах перемовин (на тренінгу вживались додаткові заходи щодо стимуляції змагальної інтенціональності учасників) без можливості підготуватися до них заздалегідь, відбувалась на тлі очевидної актуалізації стресової динаміки та, як наслідок, активізації МПЗ.

В обох випадках результати мовленнєвої діяльності транскрибувались з подальшим виділенням і підрахунком частоти та співвідношення – агенсних і неагенсних конструкцій; зовнішніх і внутрішніх предикатів та оцінкою особливостей інших складових стандартного списку текстових параметрів М.В. Новікової-Грунд (2014). Дані респондентів згруповані за критерієм їх рідної мови та належності до конкретного типу характеру (рис. 2), яка визначалась за допомогою психодіагностичних методів і методик, викладених в нашій іншій публікації (Шимко, 2010b). Проведено частотний аналіз даних, порівняння середніх. З урахуванням статистичних особливостей розподілу даних, було використано: а) непараметричний критерій *H-test* за методом Крускала-Уолліса

(Kruskal-Wallis) для K незалежних вибірок; б) критерій χ^2 -квадрат за Пірсоном для оцінки щільності зв'язку змінюваних в парних таблицях; в) коефіцієнт Лямбда для висновку щодо прогностичної ефективності досліджуваних мовленнєвих параметрів в якості можливих ознак для контактної психодіагностики (IBM SPSS Statistics, Version 22). Наведені нижче висновки та інтерпретації, опираються на відповідні статистичні тенденції з рівнем асимптотичної значущості $p < 0,01$ та рівень зв'язку не нижче помірною ($\lambda > 0,3$)

Результати

Аналіз синтаксичних особливостей мовлення, як в наративах, так і під час перемовин виявив статистично достовірні зв'язки доміантних, пасивних груп характерів з агенсними і неагенсними мовленнєвими конструкціями. Уточнимо значення терміну агенсні конструкції: «Параметр співвіднесеності з актом свободи. Семантика параметру: дехто здійснює дію за власною волею. Формальні показники: наявність одушевленого іменника або особистого займенника, що його заміщує, в номінативі (крім дієслова «бути» і «мусити»). Приклади: він йде, пише, думає» (Новікова-Грунд, 2014: 89). В свою чергу, визначення неагенсних конструкцій таке: «Параметр співвіднесеності з актом несвободи і з відсутністю сили. Семантика параметру: дехто здійснює дію не за власної волі, або: з ним скоює дію хтось інший або щось інше. Формальні показники: відсутність уособленого іменника або особистого займенника, що його заміщує, в номінативі при дієслові, або їх наявність при дієслові «бути» і «мусити». Приклади: йому спало на думку, відкриття було зроблено, комп'ютери захоплять світ» (Новікова-Грунд, 2014: 89).

Порівняння частотності появи зазначених конструкцій між вказаними групами, свідчить на користь висновку про агенсний мовленнєвий тренд у доміантних та неагенсний у пасивних характерів. Викладене, з нашого практичного досвіду, є доволі очевидною мовленнєвою особливістю зазначених характерів, яку зручно використовувати для потреб контактної психодіагностики. Ми вважаємо, що зазначені тренди пов'язані, з структурно-динамічними характеристиками відповідних МПЗ (рис. 3).

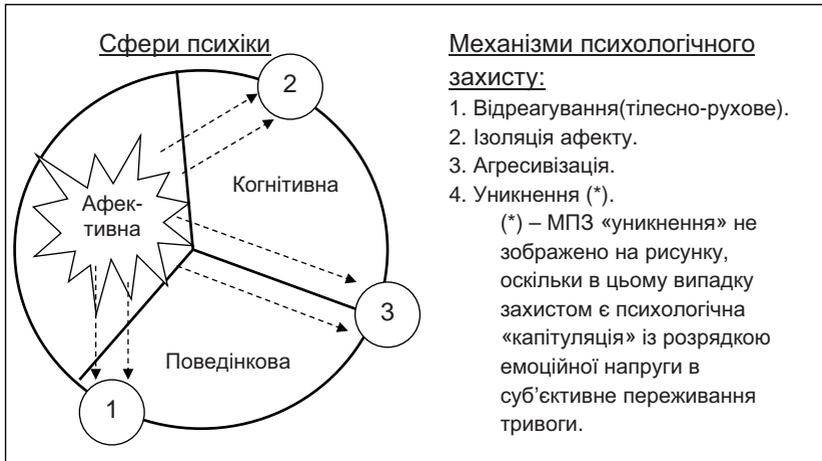

Рис. 3. Схематизація динамічних характеристик МПЗ в структурі психіки

Водночас, проведеним аналізом виявлено менш очевидний зв'язок переважань агенсних конструкцій (в наративах і перемовинах) у мовленні педантично-домінантного характеру, аналогічно характерам домінантної групи. На нашу думку, це може бути пов'язаним із специфікою поєднання *ізоляції афекту* та *агресивізації*, яке на тлі притаманної педантично-домінантному характеру емоційної відчуженості та настороги по відношенню до суб'єктивно неупорядкованих явищ зовнішнього і внутрішнього життя, формує таку світоглядну позицію, згідно з якою – активність, сила, відповідальність тощо повстають засобами забезпечення провідних характерологічних потреб представника даного типу – впорядкування сьогодення та забезпечення прогнозованості життєвої перспективи. Проте зазначене припущення потребує додаткового дослідницького розгляду і верифікації.

Демонстративно-домінантний характер виявив тенденцію щодо переважання агенсних конструкцій тільки за умов перемовин (пунктирна частина лінії «1» на рис. 4), а демонстративно-пасивний (за тих самих умов) відрізняється мовленнєвим трендом у сторону неагенсних конструкцій (пунктирна частина лінії «2» на рис. 4). Під час наративу відповідні показники зазначених

характерів знаходяться в зоні незначущості. Ми припускаємо, що такі особливості пов'язані з високою лабільністю характерів демонстративної групи через дію провідного МПЗ – *відреагування*. Водночас, активізація стресу (за умов перемовин) актуалізує допоміжні МПЗ, які зумовлюють викладені вище тренди.

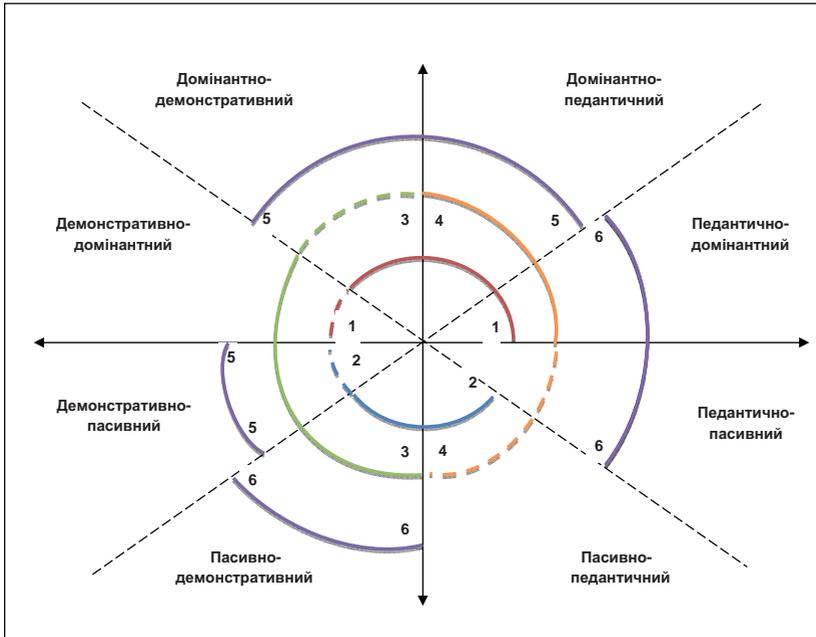

Рис. 4. Схематизація характерологічних особливостей мовлення

Розглянемо предикативні особливості мовлення, попередньо уточнивши відповідні визначення. Так, зовнішній предикат це – «параметр співвіднесеності із зовнішнім простором і з рухом. Семантика: подія відбувається в зовнішньому просторі, тобто її можна бачити та/або чути. Формальних показників, оскільки мова йде про семантичну опозицію, немає; проте діагностичними індикаторами є: описання актів фізичного переміщення з одного місця в інше, описання мімічних і пантомімічних рухів, актів усного мовлення та іншого звучання (тобто руху голосових зв'язок і звукових хвиль); актів зміни фізичних властивостей і характеристик; актів категоризацій за фізичними ознаками.

Приклади: він побіг, почервонів, був товстим, є алкоголіком» (Новікова-Грунд, 2014: 89). З іншого боку, внутрішній предикат – «параметр співвіднесеності з внутрішнім простором і з недоступністю для спостереження. Семантика: подія відбувається у внутрішньому просторі, душевному або тілесному. Воно не може спостерігатись ззовні. Формальних показників, оскільки мова йде про семантичну опозицію, немає; але діагностичні індикатори такі: наявність недоступного для зору і слуху внутрішнього простору, а також – ізавдяки цьому – наявність подій, які не можуть бути осмисленими як фізичний рух. Приклади: він пам'ятає, хоче, боїться, у нього змінився хід думки (в останньому випадку має місце метафора руху, але не він самий) (Новікова-Грунд, 2014: с. 89).

Мовленнєвий тренд щодо внутрішніх предикатів виявився у досліджуваних представників характерів демонстративної групи та пасивно-демонстративного типу за умов наративу і перемовин (лінія «3» на рис. 4), а також у домінантно-демонстративного характеру тільки під час перемовин (пунктирна частина лінії «3» на рис. 4). Зовнішні предикати в обох випадках (наратив, перемовини) переважають в мовленні домінантно-педантичного та педантично-домінантного характерів (лінія «4» на рис. 4), а в педантично-пасивного та пасивно-педантичного – тільки під час перемовин (пунктирна частина лінії «4» на рис. 4). Як бачимо, такий розподіл свідчить на користь зв'язку між особливостями предикативності мовлення та взаємно протиставленою парою МПЗ: *відреагування – ізоляція афекту*. При цьому пояснення переважання внутрішньої предикації у демонстративних характерів та їх «сусідів» може відображати, притаманну характерам з МПЗ *відреагування*, тенденцію «випліскування» переживань назовні. В той же час недовірливе дистанційоване ставлення до зовнішнього світу в представників характерів, що містять МПЗ *ізоляція афекту*, вірогідно зумовлює переважання зовнішньої предикації, як прояву захисної концентрації уваги на зовнішньо локалізованих чинниках потенційної небезпеки.

Характерологічні особливості прояву егоцентризму в мовленні досліджувались тільки на основі матеріалу наративів.

Вплив ситуації діалогічності на мовлення в умовах перемовин суттєво ускладнює таку формалізацію продуктів мовленнєвої діяльності, яка необхідна для коректної статистичної обробки відповідних даних. Серед отриманих результатів з'ясовано, що у представників домінантної групи та демонстративно-пасивного характеру в наративах статистично достовірно є присутніми 2 та більше фігур інших людей (лінія «5» на рис. 4), які не виявляють семантичних ознак автономії. Тобто, активність зазначених образів (дії, думки, почуття, відчуття тощо) відбувається в контексті описання фігури самого автора наративу (як його продовження). Принципова самостійність фігур інших людей спостерігається у педантичних типів, а також у пасивно-демонстративного характеру. У демонстративно-домінантного – інші фігури згадуються формально (здебільшого без опису активності), або присутні в якості недиференційованого фону, або повністю відсутні. У пасивно-педантичного – в наративах присутні автономні фігури інших людей, проте відсутня мовленнєва презентація власної фігури оповідача. Розповідь відбувається від лица неявно присутнього анонімного та байдужого свідка подій.

Характерологічні особливості параметру часу в мовленні вивчалась на матеріалі перемовин, оскільки біографічна спрямованість наративів відповідним чином зумовлювала мовленнєвий дискурс. А саме, нами проаналізовано в якому часі різні типи характерів «розміщали» аргументацію в перемовинах. Більша частина характерів впродовж аргументації здійснює адресацію до фактів, подій, їх умов і особливостей тощо, як в минулому, справжньому так і майбутньому часі без статистично достовірних відмінностей та трендів. Виключення складає пасивно-педантичний тип (дискурс розкривається в абсолютному часі) та характери педантичної групи. Так, педантично-домінантній негативно оцінює поточну ситуацію (як «недомовленість» між учасниками перемовин) та послідовно просувається в майбутнє, створюючи модель «домовленості». З іншого боку, педантично-пасивний спрямовую аргументаційний дискурс в минуле, де здійснює казуальну ревізію причин поточної «недомовленості» для усунення або корекції їх впливу в справжньому часі.

Зазначені особливості параметру часу в мовленні представників педантичних характерів та пасивно-педантичного типу під час перемовин, виявилися взаємопов'язаними з структурними відмінностями переважно присутніх сюжетних ліній в наративах респондентів. Тобто параметр часу для вказаних трьох характерів можна розглядати як сюжетоутворювальний чинник. Обґрунтованість такого погляду знаходить підтвердження в суміжних дослідженнях сюжетоутворення інших сучасних авторів (Нефьодов, 2007; Лобін, 2008). Серед них заслуговує на окрему згадку позиція щодо сюжетоутворюючої функції фразеології (Фокіна, 2008).

Оскільки вище викладені результати нашого дослідження підтверджують наявність зв'язку між МПЗ та синтаксичними і семантичними особливостями мовлення, то вбачається цілком методологічно виправданим розширення предметного поля цього вивчення у сюжетологічному напрямку. Відповідне вивчення здійснюється нами з 2005 року на більш чисельній вибірці, про що згадувалось у вступі даної публікації. Досліджуються сюжетні особливості мовлення в наративах з широким класифікаційним спектром. Поточні результати цього вивчення, по-перше, підтвердили викладені вище думки щодо ролі параметру часу в сюжетах представників педантичних типів та пасивно-педантичного характеру. По-друге, дозволили виокремити специфічні сюжетні особливості мовлення в представників інших типів характеру. Узагальнення цих спостережень, за критерієм простої більшості емпіричної зустрічованості відповідних сюжетів, наведено нами в таблиці 1.

Таблиця 1

Диференціальна характерологія сюжетів (усні наративи)

№	Тип характеру (провідний та допоміжний МПЗ)	Сюжет	
		Назва	Загальна семантика
1.	Демонстративно-домінантний (відреагування + агресивізація)	Драма винятковості	Протиставлення/протистояння яскравої особистості з сірим і байдужим/зловмисним світом. Унікальність і безкомпромісність індивідуальності.

2.	Демонстративно-пасивний (<i>відреагування + уникнення</i>)	Моральна дилема	Індивід і група (локальна). Рівність, взаємодія і конкуренція. Лояльність та зрада. Драма діалектики індивідуального та групового. Ціннісний конфлікт.
3.	Пасивно-демонстративний (<i>уникнення + відреагування</i>)	Фатум. Покірність. Емпатія.	Індивід як частина колективного. Бути як всі. Чорно-біла етика традицій. Приреченість і доля. Щастить – не щастить. Роби, що робиш та будь, що буде.
4.	Пасивно-педантичний (<i>уникнення + ізоляція афекту</i>)	Байдужий свідок життя.	Безсилість індивіда та відстороненість світу. Самотність. Чужакуватість життя. Антагонізм внутрішнього і зовнішнього. Тайні (метафізичні) сили.
5.	Педантично-пасивний (<i>ізоляція афекту + уникнення</i>)	Ревізія минулого.	Скепсис та незадоволення сьогоденням. Історичність справжнього. Ретроспективні розслідування таємниць минулогодля переосмислення сьогодення.
6.	Педантично-домінантний (<i>ізоляція афекту + агресивізація</i>)	Реформаторська модель майбутнього.	Скепсис та незадоволення сьогоденням. Прогнозування імовірності, оцінка неминучості подій тощо. Обґрунтування та планування реформ для кращого майбутнього.
7.	Домінантно-педантичний (<i>агресивізація + ізоляція афекту</i>)	Досягнення через ефективність.	Лідерство як цілеспрямованість, наполегливість і ефективність. Прагматизм, стійкість, функціональність членів команди та змагальний дух. Ціль виправдовує засоби.
8.	Домінантно-демонстративний (<i>агресивізація + відреагування</i>)	Ефектність досягнення.	Якщо не можеш бути першим – будь кращим та навпаки. Лідерство має вигляд і розмір. Конкуренція і протистояння. Відданість членів команди. Переможців не судять.

Висновки

Узагальнюючи викладені результати наших спостережень щодо синтаксичних, семантичних і сюжетних особливостей усної

мовленнєвої діяльності, вважаємо обґрунтованим розглядати зазначені параметри в якості ідентифікаційних критеріїв для з'ясування характерологічних відмінностей україномовних і російськомовних об'єктів контактної психодіагностики (жодних статистично достовірних відмінностей щодо досліджуваних параметрів за ознакою рідної мови респондентів нами знайдено не було). Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з впровадженням експериментальних заходів, які дозволять якісно доповнити та скоректувати вибірку з метою статистичного зважування відповідних діагностичних ознак. Це забезпечить можливість перевірки наявності та вивчення особливостей ієрархічних зв'язків як всередині мовленнєвих критеріїв, так й з немовленнєвими діагностичними критеріями (паралінгвістика, міміка, окорухові реакції, жестикуляція, хода та інші тілесно-динамічні і поведінкові прояви). В свою чергу, вказане дозволить оптимізувати методика контактно-психодіагностики характерологічних особливостей. Зокрема, скоротити час формування та перевірки в процесі контакту діагностичних гіпотез та спростити процедуру підготовки фахівців до практичного застосування зазначеної методики.

Література

- Белянин В.П. (2004). Психолінгвістика : Учебник / В.П. Белянин. – Москва : Флинта : Московский психолого-социальный институт. – 232 с.
- Лобин А.М. (2008). Повествовательное пространство и магистральный сюжет современного историко-фантастического романа / А.М. Лобин. – Ульяновск : УлГТУ. – 132 с.
- Нефедов Е.А. (2007). Пространство и время как сюжетобразующие элементы фильмов : рубеж XX–XXI веков : дис. канд. искусств. / Е.А. Нефедов – Москва. – 191 с.
- Новикова-Грунд М.В. (2001). Текстовые методики в группе / М.В. Новикова-Грунд // Труды Института психологи им. Л.С. Выготского. – М. – № 1.
- Новикова-Грунд М.В. (2006). Семиотический подход к тексту в рамках культурно-исторической концепции / М.В. Новикова-Грунд // Вестник РГГУ. – № 1. – С. 274–303.
- Новикова-Грунд М.В. (2014). Отображения индивидуальной картины мира человека на его тексты. Карта индивидуальной картины мира / М.В. Новикова-Грунд // Международный научно-исследовательский журнал. – № 4 (11). – С. 88–91.
- Райх В. (2000). Анализ характера / В. Райх. – Москва : ЭКСМО-Пресс. – 528 с.
- Фокина М.А. (2008). Сюжетобразующее функционирование фразеологии в повествовательном дискурсе / М.А. Фокина // Вестник Московского

- государственного обласного университета. Серия «Русская филология». – № 1 – С. 35–39.
- Шимко В.А. (2007). Методологія досліджень психології діяльності: аналіз усталених підходів та пошук перспектив / В.А. Шимко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – № 1. – С. 346–354.
- Шимко В.А. (2009). Емпіричне дослідження диференціально-психологічних особливостей впливу в особливих умовах [Електронний ресурс] / В.А. Шимко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – № 2. – Режим доступу до ресурсу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2009_2/09svavou.pdf
- Шимко В.А. (2010). Психометрична модель впливу на особистість: емпіричне обґрунтування / В.А. Шимко // Вісник Національної академії оборони України : зб. наук. праць. – К. : НАОУ. – № 1 (14). – С. 202–209.
- Шимко В.А. (2010). Психокорекційний вплив : характерологічна концептуалізація / В.А. Шимко // Вісник Національної академії оборони України : зб. наук. праць. Серія : Педагогічні та психологічні науки / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ. – № 52. – С. 152–157.
- Шимко В.А. (2010). Професійне спілкування правоохоронців в особливих умовах : комунікативні стратегії / В.А. Шимко // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія : Військово-спеціальні науки. – № 24. – С. 68–71.
-

УДК 159.9.072.432

ХАРАКТЕРОЛОГИЯ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: КОНТАКТНАЯ ПСИХОДИАГНОСТИКА

Виталий Шимко

доктор психологических наук, профессор кафедры психологи,
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет
имени Григория Сковороды»,
ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., 08401
shymko@outlook.com

АННОТАЦИЯ

В статье изложены результаты исследования синтаксических, семантических и сюжетных особенностей устной речевой деятельности, как идентификационных критериев для определения характерологических отличий украиноязычных и русскоязычных объектов контактной диагностики. Описана связь между механизмами психологической защиты, как структурными составляющими характера, и агнесными, а также неагнесными речевыми конструкциями, внутренними и внешними предикатами.

Локализованы и описаны сюжеты устных нарративов, присущих представителям разных типов характера.

Ключевые слова: характер, механизм психологической защиты, речь, контактная психодиагностика, агенс, предикат, сюжет, нарратив, переговоры.

UDC 159.9.072.432

CHARACTER ANALYSIS OF ORAL ACTIVITY: CONTACT PROFILING

Vitalii A. Shymko

Doctor of Psychology, Professor of Psychology Department
SHEE «Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University
named after Hryhoriy Skovoroda»,
30 Sukhomlinskyi Str., Pereyaslav-Khmelnytskyi, Kyiv reg., 08401
shymko@outlook.com

ABSTRACT

The article presents the results of our observations on syntactic, semantic and plot peculiarities of oral language activity, we find it justified to consider the above mentioned parameters as identification criteria for discovering characterological differences of Ukrainian-speaking and Russian-speaking objects of contact profiling. It describes the connection between mechanisms of psychological defenses as the character structural components, and agentive and non-agentive speech constructions, internal and external predicates. Localized and described plots of oral narratives inherent to representatives of different character types.

Key words: character, mechanism of psychological defense, spoken language, contact profiling, agentive speech construction, predicate, plot, narrative negotiations.

References

- Belianin, V.P. (2004). *Psycholingvistika [Psycholinguistics]*. Moskva : Flinta. 232 s. [in Russian].
- Lobin, A.M. (2008). *Povestvovatelnoe prostranstvo i magistralnyi sujet sovremennogo istoriko-fantasticheskogo romana [Narrative space and the magistral plot of the modern historical-fiction novel]*. Ulianovsk : UIGTU. 132 s. [in Russian].
- Nefedov, E.A. (2007). *Prostranstvo i vremya kak sujetoobrazuyuschie elementy filmov : rubezh XX–XXI vekov [Space and time as the plot-elements of the movie : boundary XX–XXI centuries]*. Moskva. 191 s. [in Russian].

- Novikova-Grund, M.V. (2001). *Tekstovye metodiki v grupe [Textual methods in a group]*. Moskva [in Russian].
- Novikova-Grund, M.V. (2006). *Semiotichesky podhod k tekstu v ramkah kulturno-istoricheskoi koncepcii [The semiotic approach to the text as part of the cultural and historical concept]*. Moskva. S. 274–303. [in Russian].
- Novikova-Grund, M.V. (2014). Otobrazhenie individualnoi kartiny mira chelovekana ego teksty. Karta individualnoi kartiny mira [Individual worldview reflection to the texts. Map of individual worldview]. *Международный научно-исследовательский журнал – [International Scientific and Research Journal]*, 4(11), 88–91 [in Russian].
- Phokina, M.A. (2008). Sujetoobrazuyushchee funkcionirivanie frazeologii v povestvovatelnom diskurse [Plot-functioning of phraseology in a narrative discourse]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblasnogo universiteta. Seriya «Russkaya filologiya» – Bulletin of the Moscow State Regional University. Series «Russian Philology», 1*, 35–39 [in Russian].
- Reich, V. (2000). *Analiz kharaktera [Analysis of character]*. Moskva : EKSMO-Press. 528 s. [in Russian].
- Shymko, V.A. (2007). Metodologia doslidjen psichologii diyalnosti : analiz ustalenyh pidhodiv ta poshuk perspektiv [The methodology of psychology researches : analysis of classical approaches and search for perspectives]. *Problemi ekstremalnoi ta krizovoi psichologii – Problems of Extreme and Crisis Psychology, 1*, 346–354 [in Ukrainian].
- Shymko, V.A. (2009). *Empirychnе doslidzhenya dyferentsialno-psichologichnyh osoblyvostei vplyvu v osoblyvyh umovah [Empirical study of differential psychological characteristics of influence under special conditions]*. Khmelnytsky : NADPSU [in Ukrainian]. http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2009_2/09svavou.pdf
- Shymko, V.A. (2010a). Psychometrychna model vplyvu na osobystist : empirychnе obruntuvannya [Psychometric model of the impact on the individual : an empirical substantiation]. *Visnik Natsionalnoi akademiyi oboroni Ukrayini. Seriya : Pedagogichni ta psichologichni nauki – Journal of the National Defense Academy of Ukraine. Series: Pedagogical and Psychological Sciences*, 1(14), 202–209. [in Ukrainian].
- Shymko, V.A. (2010b). Psychokoreksyni vplyv : kharakterologichna konceptualizaciya [Psychocorrectional influence : characterological conceptualization]. *Visnik Natsionalnoi akademiyi oboroni Ukrayini. Seriya : Pedagogichni ta psichologichni nauki – Journal of the National Defense Academy of Ukraine. Series : Pedagogical and Psychological Sciences*, 52, 152–157. [in Ukrainian].
- Shymko, V.A. (2010c). Prophesiyne spilkuvannya pravoohorontsiv v osoblyvyh umovah : komunikativni strategii [Professional communication of the law enforcement officers under special conditions : communicative strategies]. *Visnik KNU im. T. Shevchenka. Seriya : Vyskovo-spetsialni nauki – [Bulletin of the KNU named after T. Shevchenko. Series : Special Military Sciences]*, 24, 68–71. [in Ukrainian].

Подано до редакції 14.12.2016

Прорецензовано 20.12.2016

Прийнято до друку 21.12.2016